

KERTOMUS KANSALLISESTA VIISUHÄPEÄSTÄ

**Mari Pajala: EROT JÄRJESTYKSEEN!
EUROVISION LAULUKILPAILU,
KANSALLISUUS JA TELEVISIO-
HISTORIA. Sarjassa Nykykulttuurin
tutkimuskeskuksen tutkimuksia 88.
Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto
2006. 506 s.**

Mari Pajala tutkii väitöskirjassaan, miten kansallisuutta on rakennettu Eurovision laulukilpailuun kytkeytyvässä suomalaisessa media-aineistossa. Pajala lähestyy monitahoista tutkimuskohdettaan kolmesta näkökulmasta: kansallisuuden rakentumisen tutkimuksen kannalta, feministisen teorian performatiivisuutta, eroja ja affektiivisuutta käsittelevien keskustelujen kannalta sekä televisiohistorian tutkimuksen näkökulmasta. Pajalan keskeiset analyysivälineet ovat juuri eron ja performatiivisuuden käsitteet, joiden avulla hän tarkastelee kysymystä toistosta ja historiallisuudesta ja sen myötä muistamisesta, unohtamisesta ja affektiivisuudesta (s. 26).

Tutkimuksen laaja ja monimediaalinen aineisto koostuu Yleisradion Eurovisio-karsintojen lähetyksistä, Eurovision laulukilpailun lähetyksistä, muista televisio-ohjelmista, sanoma- ja aikakauslehtiaineistosta sekä muusta, muun muassa internetistä kerätystä aineistosta (s. 34–43).

Alussa Pajala tarkastelee, millaisia merkityksiä Eurovision laulukilpailun historia on saanut kulttuurisessa muistissa. Televisio-ohjelmalla siihen liittyvät television omat historioimisen tavat. Laulukilpailu taas on hyödyntänyt omaa menneisyytään tietyn instituutioaseman rakentamiseen ja mediassa sen historiasta on rakennettu useita erilaisia kertomuksia. Lisäksi laulukilpailun menneisyyttä on käytetty kansallisen kertomuksen aineksena. (S. 47–48.) Varsinaisen analyysinsä Pajala rakentaa temaattisista tapaustutkimuksista, joilla hän käsittelee rajanvetojen prosessia niin Suomen ja Euroopan suhteissa, suomalaisuuden määrittelyissä kuin

naisuudessa ja tähtikuvassa. Mielenkiintoisissa tapausanalyysissä esille nousevat muun muassa Lappi-eksotiikan käyttö Suomen edustuskappaleissa ja Marion poikkeuksellisen suomalaisähtenä. Lopuksi Pajala tarkastelee Suomen Euroviisumenneisyyteen liittyviä negatiivisia tunteita (kuten häpeää), jotka antavat katsojille mahdollisuuden sekä samastua kansakuntaan että erottautua siitä.

Suomen Euroviisuhistoria on viimekevään laulukilpailun jälkeen voitu jakaa aikaan ennen Lordin voittoa ja aikaan sen jälkeen. Pajalan tutkimus summaa loistavasti suomalaisesta viisuhistoriasta ajan, jolloin Suomen voittoa odotettiin vuodesta toiseen, vaikka samalla uskottiin, ettei Suomi voi voittaa. Siksi teosta voi pitää sekä ansiokkaana väitöskirjana että todellisenä kulttuuritekona. Hämmästyttävää kyllä, Eurovision laulukilpailuja on tähän mennessä tutkittu Suomessa vain muutamissa pro gradu -töissä, vaikka muuntyyppisiä aihetta käsitteleviä teoksia onkin Lordin voiton jälkeen alkanut ilmestyä.

Tutkimuksen aineisto on massiivinen. Sen työstäminen koherenteiksi analyysikokonaisuuksiksi on kunnioitusta herättävä saavutus, mutta herättää samalla myös kysymyksen siitä, mitä yleispätevää tutkija voi kohteestaan sanoa näin laajan aineiston pohjalta edes tietyn tapaustutkimuksen puitteissa. Pajala kertoo etsivänsä aineistostaan itsestäänselvyksiä ja toistoa, mutta kiinnittävänsä huomiota myös ristiriitoihin ja muutoksiin. Millaisia johtopäätöksiä aineistosta voi vetää, kun Pajalan etsimiä eroja ja ristiriitaisuuksia löytyy varmasti yllin kyllin? Kuten kulttuurihistoriallisissa tutkimuksissa yleensä, tässäkin työssä ei juuri kuvailla metodia. Analyysiprosessin kuvaus auttaisi lukijaa seuraamaan tutkijan päätelmiä, joita aineiston suorat lainaukset ja analyysiosoiden nootitus toki tukevat. Erityisen kiinnostavaa olisi tietää, miten useasta eri mediasta peräisin oleva aineisto on saatu tekstuaalisissa analyysissä tarpeeksi yhteismittaiseksi.

Vaikka tutkimuksen yhtenä näkökulmana onkin televisiohistoria, mielen teoksen enemmän populaarikulttuurin kuin televisiohistorian tutkimukseksi (nämä eivät tietenkään ole toisensa pois-

sulkevia!). Kuten Pajala itse toteaa, televisio-ohjelmana Eurovision laulukilpailu on ”sekä rutiininomainen että poikkeuksellinen”, koska ohjelma toistuu vuosittain, mutta on toisaalta kansainvälinen suora lähetys, jota käsitellään paljon mediassa (s. 13). Jäin pohtimaan, mitä Euroviisu-lähetysten analyysit voivat kertoa oman aikansa televisio-ohjelmistosta yleensä, vai voivatko paljonkaan? Laulukilpailujen televisioinnit ja muut niihin liittyvät ohjelmat olisi voinut sitoa tiiviimmin television kehitykseen pohtimalla esimerkiksi televisioteknologian uudistusten merkitystä Euroviisu-lähetysille tai lähetysten suhdetta muuhun ohjelmistoon. Työsarkaa tämän tärkeän populaarikulttuurin ilmiön tutkimisessa toki riittää vielä useampaankin tutkimukseen, ja Pajalan työn rajaus on tällaisenaan loppuun asti mietitty.

Teos on tiiviisti kirjoitettu, mutta sitä on kuitenkin mukava lukea. Antoisinta ovat juuri tiettyjen esitysten analyysit. Ainoastaan toisessa, Eurovision laulukilpailun historiaa kulttuurisessa muistissa käsittelevässä luvussa lukija hämmennyttää vaihtoehtoisten historioiden vyörytyksestä. Erilaiset tarinat toki havainnollistavat, että menneisyyttä käsittelevät kertomukset ovat aina jollakin tavalla värittyneitä. Niinkin yksinkertainen asia kuin lukujen numerointi auttaisi kuitenkin lukijaa pysymään paremmin selvillä siitä, minkä otsikon alle kukin alaluku kuuluu.

Pajalan työn suurin ansio on ehdottomasti Eurovision laulukilpailuihin liittyvien kansallisten myyttien purkaminen. Lordin Euroviisu-voittoa käsittelevässä jälkikirjoituksessa Pajala osoittaa vielä, miten lyhyt loppujen lopuksi oli siirtymä häpeästä kansalliseen ylpeyteen. Teoksen nimi *Erot järjestykseen!* kiteyttääkin osuvasti sen, mistä laulukilpailussa ainakin Suomen kannalta on kyse: eroista, ristiriidoista ja vastakohtaisuuksista, joita halutaan samanaikaisesti sekä vahvistaa että häivyttää.

HEIDI KEINONEN

PELKO JA INHOA ISOSSA-BRITANNIASSA

John Lloyd: WHAT THE MEDIA ARE DOING TO OUR POLITICS. Lontoo: Constable 2004. 218 s.

Joukkoviestinnän arviointisuuntauksia on karkeasti jakaen kahta lajia. Yhtäältä median pitää tuottaa, mitä yleisö sen ulkopuolelta arvioiden tarvitsee, tajusi yleisö tarpeensa tai ei. Toinen näkökanta vaatii mediaa tuottamaan, mitä yleisö itse haluaa, piti tuottaja yleisön haluja hyväksyttävänä tai ei. Aikaisemmin hallitseva tarjontaa painottava kanta on sittemmin heikentynyt, kysyntää korostava argumentti vahvistunut. Suomessa muutos sijoittuu suunnilleen 70- ja 80-lukujen taitteeseen muiden samanaikaisten ja -henkisten uudelleensuuntauksien joukkoon.

Uudemman suuntauksen idea siis antaa markkinoilla esiintyvän kysynnän ohjata joukkoviestinnän tuotantoa. Kysyntäsuuntaus voi näyttäytyä tarjontaa painottaville suoranaisena katastrofina. Yksi kauhistuneista on John Lloyd, *Financial Times* Magazinen päätoimittaja ja Lontoon City Universityn journalismin ja kustannustoimen laitoksen professori. Julkaisemissaan kirjoissa *What the media are doing to our politics* (2004) ja *The Republic of Entertainment* (2005) Lloyd asettaa vastakkain kaksi sosiaalisen elämän piiriä, valistusvaltion ja viihdetasavallan (*Enlightenment State vs. Republic of Entertainment*). Edellinen on hallituksen, oikeuslaitoksen, tieteen ja akatemian maailma, jossa ihmiset ovat syyttömiä kunnes toisin todistetaan, asiantuntijoita kunnioitetaan, ideoilla on etusija tunteisiin nähden, arvot ovat kohdallaan ja johtavissa asemissa oleviin luotetaan. Jälkimmäisessä todellisuudessa, joukkoviestintien 1900-luvun jälkipuolella rakentamassa, asiat ovat toisin: julkisen huomion kohteeksi joutuneet ihmiset ovat syyllisiä syyttömiksi todistettuinakin, asiantuntijat ajavat vain taustaryhmiensä etuja, tunteet menevät ajatuksien edelle, arvoille irvistellään ja auktoriteettiasemaan pääs-